פרשת קרח

" וַיְדַבֵּר ה' אֶל אַהֲרֹן וַאֲנִי הִנֵּה נָתַתִּי לְךָ אֶת מִשְׁמֶרֶת תְּרוּמֹתָי לְכָל קָדְשֵׁי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְךָ נְתַתִּים לְמָשְׁחָה וּלְבָנֶיךָ לְחָק עוֹלָם: זֶה יִהְיֶה לְךָ..."
(במדבר י"ח)

פרשתנו פותחת במחלוקת קורח ועדתו ומסתיימת בַּעדות שאהרן ובניו כהנים נבחרו לעלומי עד לשרת לפני ה' במקדש. כהמשך ישיר לאחריות הגדולה מוטלת על הכהנים, הם מתבשרים גם בעשרים וארבעה מתנות הכהונה להם הם זוכים, כפי שמופיע בפרק האחרון בפרשה.
אנו נעיין במתנות הכהונה מזוויות שונות.

לליל שבת

<u>עשרים וארבע מתנות כהונה</u>

לפני הכל, נכיר את עשרים וארבע המתנות, וכיצד ומתי הם נוהגים. הרמב"ם בתחילת הלכות ביכורים מחלק את מתנות הכהונה למספר קבוצות:

·שמונה שאין נאכלין אלא במקדש ונאכלין לזכרי כהונה: בשר החטאת, בשר האשם, זבחי שלמי ציבור , מותר העומר שירי מנחות ישראל, שתי הלחם, לחם הפנים, לוג שמן של מצורע.

·החמש שאינן נאכלין אלא בירושלים לזכרים ולנקבות: חזה ושוק של שלמים, המורם מן התודה, המורם מאיל נזיר בכור בהמה טהורה, הבכורים.

·חמש שאין זוכים בהם אלא בארץ ישראל: התרומה, תרומת מעשר, החלה (ושלשתן קודש). ראשית הגז, שדה אחוזה (שניהן חולין)

·חמש שזוכין בהן הכהנים בכל מקום: המתנות (=זרוע, לחיים וקיבה), פדיון הבן, פטר חמור, גזל הגר , החרמים (וחמשתן חולין לכל דבר)

·והמתנה שזוכין בה מן המקדש: הוא עורות העולות והוא הדין לשאר עורות קדשי הקדשים.

מתוך הרשימה ניתן לראות שחלק ממתנות הכהונה ניתן להפריש אף כיום, וחלקן הקטן ניתן גם לתת לכהן. (אגב, מעניין לציין שכהן שזוכה ואוכל ממתנות הכהונה שיש בהם קדושה מברך, בנוסף לברכה על אותו המין, 'אשר קדשנו בקדושתו של אהרן וצונו לאכול כך וכך...').

הקשר בין פרשת מתנות כהונה למחלוקת קרח, מתפרש על ידי הראשונים באופן שונה. לפי רש"י משמע שהמתנות הם פועל יוצא של מחלוקת קרח ועדתו, והם חלק מן העדות לכך שכהנים נבחרו לדורות. לפי זה, בכל פעם שאנו נפגשים עם הכהן הקב"ה מזכיר לנו את מחלוקת קרח. זאת כדי להוציא מליבנו את המחשבה שהכהן 'מרוויח' מעבודתו ולהזכיר לנו שכך עלה ברצון לפני ה'.

"משל למלך שנתן שדה לאוהבו ולא כתב ולא חתם ולא העלה בערכאין, בא אחד וערער עליו על השדה. אמר לו המלך כל מי שירצה יבא ויערער לנגדך הריני כותב וחותם לך ומעלה בערכאין. אף כאן לפי שבא קרח וערער כנגד אהרן על הכהונה בא הכתוב ונתן לו כ"ד מתנות כהונה בברית מלח עולם ולכך נסמכה פרשה זו לכאן" (רש"י על במדבר י"ח, ז' עפ"י הגמ' בחולין)

לעומת זאת, על פי רבינו בחיי, הפסוקים המקדימים לפרשת מתנות כהונה, בהם נאמר 'וַעֲבַדְתֶּם עֲבֹדַת מַתָּנָה אֶתֵּן אֶת כְּהֻנַּתְכֶם', באים להדגיש שלא תחשוב שמתנות הכהונה הם השכר על עבודת המקדש. נהפוך הוא, עיקר השכר היא הזכות לשרת לפני ה' (ולפי הבנה זו, זאת היתה נקודת המחלוקת בין קרח ולאהרן, מי יזכה לשרת לפני ה'), והמתנות הם ה'בונוס'.

"עבודת הכהונה שאני מטיל עליכם אינה עבודת זלזול אלא עבודת גדולה ומתנה ממני לכם, לפי שהיא לכם כבוד ותפארת מלבד מה שאתם מתפרנסים בה" (רבינו בחיי על במדבר י"ח, ז')

פרשת קרח

סעודת שבת

<u>תרומה או מתנה</u>

אם כן ראינו שמתנות הכהונה ניתנות לקבוצה בעם ש'מובדלת' משאר העם. יש כאן רעיון נפלא. דווקא האנשים הרמים ביותר בעם, אינם העשירים ביותר ובעלי הנחלות. כך נשמר ביחס המתאים 'בין הון לשלטון'.

מעבר לכך ניתן להאיר שמתנות הכהונה נחלקות לשתי מטרות עיקריות. האחת, סעד כלכלי לכהן 'שאין לו נחלה', כפי שמדגישה התורה במתנות המגיעים ללוי: וְאֶל הַלְוִיִּם תְּדַבֵּר וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תִקְחוּ מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַמַּעֲשֵׂר אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם מֵאִתָּם בְּנַחֲלַתְכֶם. לכם יש נחלה, להם אין. אז תנו להם.

בנוסף, חלק ממתנות הכהונה ניתות לכהן משום שהוא 'נציגו של הקב"ה במקדש'. ה'ישמח משה' (רבי משה טיטילבום, שחי לפני כ- 200 ממייסדי חסידות סאטמר) לוקח את הרעיון במושג ה'תרומה' צעד אחד קדימה: "... שקשה להמדרש מה הוא לשון תרומה, לזה אמר המדרש על מים רבים וגו' אם יתן איש את כל הון ביתו וגו', אבל בני יעשו מקדש של יריעות דייקא שהוא רק במדריגת דומם, וירדתי כביכול ושכנתי בתוכם. ... ולדברי הוא הרמה למשכן והוא הרמה לישראל והבן.

ועל פי זה תבין שם תרומה לתרומת כהנים, וטעם על הפרשת תרומה והמעשר המתנות כהונה, מלבד הטעם הפשוט שיהיה למשרתי ה' במה להתפרנס. והענין הוא כי בכל יש ניצוצי קדושה, וצריכים תיקון להעלותם ממדריגת דומם צומח חי למדריגת מדבר, והנה לא כל אדם יוכל לעמוד בסוד ה' לתקן בכוונת אכילה ואלו הכהנים נתייחדו לשרתו, והלוים למטה מהם, כמו שנאמר 'ובאת אל הכהנים ואל הלוים' על כן צוה השי"ת להפריש התרומה לכהן, ומשגיח בחסדו ית"ש שמבחר הניצוץ יתעטף בזה, על כן נקרא ראשית כמו וראשית שמנים ימשחו (עמוס ו ו), ועל כן נחרץ עונש גדול לזר האוכלו שלא יתחלל קדושתו, ועל כן שם קדושה עליה, והניצוצות הקלים במעשר, ומהבהמה המנות לכהנים כנ"ל, והבן זה כי הוא טעם נכון על מצות הפרשת תרומה ומעשר" (ספר ישמח משה - פרשת תרומה דף קע"ט.)

ה'ישמח משה' מבאר בדרך יפה את המושג 'תרומה'. תחילה הוא מסביר את הפסוק המדבר על תרומת המשכן: 'ויקחו לי תרומה'. הרי לה' הארץ ומלואה, ואם יתן אדם את כל הון ביתו באהבתו לקב"ה בוז יבוזו לו (על פי שיר השירים ח', ו'). אלא שהתרומה מרימה, מרוממת. הן את האדם התורם והן את הנתרם.

כך בתרומת המשכן, אנו תורמים דברים שהם במדריגה הפחותה ביותר- עורות, עצים, אבנים וכדומה והם הופכים להיות 'משכן', הם מתרוממים למעלות עליונות. ובזכות זה- ושכנתי בתוכם. כלומר, רק על ידי 'ההרמה' של הדברים יש יכולת לשכינה לחול. בנוסף, אומר ה'ישמח משה' זוהי עילוי גם לתורם, לעם ישראל.

(ועל פי רעיון זה, נוכל אף לפתוח כיוון מחשבה לא רק לתרומת המקדש, אלא לכל עבודות המקדש. שאנו מביאים 'בהמות, סולת ושמן ועבודת המקדש מרוממת אותם. זאת כפי שכל אכילת דבר –דומם, צומח או חי- הופך בקרבנו ל'אדם').

לגבי מתנות הכהונה הוא שואל מדוע הם נקראים 'תרומה' ולא סתם 'מתנה' ? ומתרץ, שאנו לבדנו, גם בעבודת ה' הרגילה שלנו, איננו מצליחים ל'העלות' את החומר והחומריות למדגרה המתאימה. כאן באים לעזרתנו הכהנים והלווים. הם, שעסוקים פחות בעולם הזה מסייעים להפוך את העיסוק ב'נחלה' ל'נחלת ה'.

על פי זה הוא מסביר מדוע כה חמורה האזהרה שאסור לזר לאכול מתרומה או מחלקי הקרבן השונים. בנוסף, החלוקה בין המתנות השונות, שחלקם צריך להביא למקדש, ואת חלקם ניתן לתת אפילו מחוץ לירושלים (ואף לשיטות מסוימות גם בחוץ לארץ) היא רמת ה'עילוי' בכל דבר. כך גם ההבדל בין תרומה לכהן לתרומה ללוי. שלפעמים יש עניין לתת דווקא לכהן או לזכרי כהונה, כל דבר וענינו.

גם אם איננו מבינים את ההבדל בין דבר לדבר, שזהו 'סוד ה' ליראיו' וגם אם הדבר נראה מעבר להבנתנו בסוד 'העלאת ניצוצות של קדושה'. הרעיון המרכזי היוצא מכל זה הוא, שיש יכולת על מעשים שלנו, ולפעמים על ידי הגעה למקום מסוים או בעזרת אדם מסוים לעבור ממצב א. למצב ב. הן שינוי במדרגה שלנו, והן בכל המדרגות בעולם.

זה היופי של העולם הזה. היכולת להתקדם. להתרומם.

פרשת קרח

סעודת שלישית

<u>נתינה מתוך שמחה</u>

גם אחרי שלמדנו את מעלת מתנות הכהונה מכיוונים שונים, נראה שצריך להוסיף עוד מרכיב אחד החשוב בכל נתינה – לתת בשמחה. יתכן שזו ההדגשה שרומז עליה רש"י על הפסוק בפרשה: "וַאֲנִי הִנֵּה נָתַתִּי לְךָ אֶת מִשְׁמֶרֶת תְּרוּמֹתָי לְכָל קָדְשֵׁי בְנֵי יִשְׂרָאֵל". רש"י מבאר את המושג 'הנה נתתי' ומביא על פי המדרש שזוהי לשון של שמחה.

"ואני הנה נתתי לך – בשמחה. לשון שמחה הוא זה , כמו : הנה הוא יוצא לקראתך וראך ושמח בלבו"

(רש"י על במדבר י"ח, ח')

כאן אנו רואים שגם כשהקב"ה נותן מתנה, הוא מדגיש שצריך לתת אותה בשמחה. בעקיפין רומז רש"י גם לנושא המרכזי של תחילת הפרשה- הערעור על הכהונה. רש"י מתאר את המפגש בין משה לבין אחיו אהרן שיצא לקראתו לאחר היעדרות ממושכת של כמעט שישים שנה. בפי משה הודעה שהוא נבחר להיות מנהיג העם. על תגובת משה מעידה התורה: 'הִנֵּה הוּא יֹצֵא לִקְרָאתֶךָ וְרָאֲךָ וְשָׂמַח בְּלִבּוֹ'. בהרחבה במדרש:

ומניין שהיה אהרן שמח בגדולת משה שנאמר: וגם הנה הוא יוצא לקראתך וראך ושמח בלבו. תני רבי שמעון בן יוחאי : לב ששמח בגדולת משה אחיו ילבש אורים ותומים. הדא הוא דכתיב: ונתת אל חשן המשפט את האורים ואת התומים והיו על לב אהרן" (שיר השירים רבה א', נ"ב)

באופן פשוט, ראוי היה שאהרן יקפיד ויתקנא בגדולתו של משה. הוא מבוגר ממנו, הוא הממשיך הטבעי של 'עמרם גדול הדור' ומן הסתם נשא בעול ההנהגה עד עתה. ואילו משה נעלם וברח למשך שנות דור ועכשיו הוא 'צץ משום מקום' . אהרן ודאי ידע שאם הגדולה אף בא המעמד ו'המתנות' ולמרות זאת 'וראך ושמח בלבו'. רשב"י אף מוסיף ש'כל המחזר על הגדולה גדולה בורחת ממנו וכל הבורח מן הגדולה גדולה מחזרת אחריו' (עירובין י"ג.) ודווקא בזכות העובדה שאהרן לא חיפש כיבודים לעצמו, הוא זכה בכבוד הגדול ביותר, להיות נושא החושן על ליבו תמיד.

פרשת קרח

סעודת שלישית

כך מבאר רבי נתן מברסלב:
"וזהו בחינת עשרים וארבע מתנות כהנה שנתן לו הקדוש - ברוך - הוא לאהרן אחר כך בשמחה, כמו שכתוב, "ואני הנה נתתי לך". ופרש רש"י, בשמחה, כי עקר קדשת הכהנה הוא בחינת שמחה שנמשכת משם כנ"ל. ועל - כן זכה אהרן לכהנה על - ידי שמחה דיקא, כמו שכתוב, "וראך ושמח בלבו". שעל - ידי זה זכה לכהנה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, כי עקר הכהנה הוא בחינת שרש השמחה ממי שהשמחה במעונו. ועל - כן נתן לו השם יתברך עשרים וארבע מתנות כהנה בשמחה דיקא, כי עשרים וארבע מתנות כהנה הם עשרים וארבעה קשוטי כלה כידוע, כי קדשת הכהנה, שהוא שרש השמחה, הוא בחינת חבור ויחוד חתן וכלה, בחינת יחוד קדשא בריך הוא ושכינתיה, שעקר החבור והיחוד, הוא על - ידי בחינת שמחה ששרשה בבחינת כהן, בחינת קול הישר, שמשם נמשך הכל והכל צריכין לחזר ולכלל בו בבחינת לשמע בקלו ולדבקה בו "
(ליקוטי הלכות, הלכות פריה ורביה, הלכה ג')

רבי נתן מתייחס למדרש התמאר את מעמד הר סיני כיום החתונה על המילים ' ויהי ככלתו לדבר'. מה כלה מתלבשת בעשרים וארבעה קישוטים, אף אנו קיבלנו ומתעטרים בעשרים וארבעה ספרי התנ"ך. (והקישוטים הם: : 'הָעֲכָסִים וְהַשְּׁבִיסִים וְהַשַּׁהֲרֹנִים: הַנְּטִיפוֹת וְהַשֵּׁירוֹת וְהָרְעָלוֹת: הַפְּאֵרִים וְהַצְּעָדוֹת וְהַקְּשָׁרִים וּבָתֵּי הַנֶּפֶשׁ וְהַלְּחָשִׁים: הַטַּבָּעוֹת וְנִזְמֵי הָאָף: הַמַּחֲלָצוֹת וְהַמַּעֲטָפוֹת וְהַמִּטְפָּחוֹת וְהָחֲרִיטִים: וְהַגְּלִיֹנִים וְהַסְּדִינִים וְהַצָּנִיפוֹת וְהָרְדִידִים: ... חֲגוֹרָה ... מַעֲשֵׂה מִקְשָׁה ... פְּתִיגִיל' (ישעיה ג, : 'הָעֲכָסִים וְהַשְּׁבִיסִים וְהַשַּׁהֲרֹנִים: הַנְּטִיפוֹת וְהַשֵּׁירוֹת וְהָרְעָלוֹת: הַפְּאֵרִים וְהַצְּעָדוֹת וְהַקְּשָׁרִים וּבָתֵּי הַנֶּפֶשׁ וְהַלְּחָשִׁים: הַטַּבָּעוֹת וְנִזְמֵי הָאָף: הַמַּחֲלָצוֹת וְהַמַּעֲטָפוֹת וְהַמִּטְפָּחוֹת וְהָחֲרִיטִים: וְהַגְּלִיֹנִים וְהַסְּדִינִים וְהַצָּנִיפוֹת וְהָרְדִידִים: ... חֲגוֹרָה ... מַעֲשֵׂה מִקְשָׁה ... פְּתִיגִיל' על פי ישעיה ג,)

רבי נתן מקשר בין 24 ספרי הקודש, בין 24 קישוטי הכלה ו- 24 מתנות הכהונה. כשהכלה לובשת את קישוטיה בשמחה ומתפארת בהם, זוהי העדות על עומק הקשר עם בעלה (שנתן לה את התכשיטים...). כך בפאר שלנו בתורה וכך מתנות הכהונה מראות הן את הקשר החזק בין הנותן והמקבל- הכהן והן על הקשר בין עם ישראל ואלוקיו.

שבת שלום
מרדכי פרסוף